

II KONGRES ZAŠTITE BILJA JUGOSLAVIJE

Vrnjačka Banja, 25-29. X 1982.

Savez društava za zaštitu bilja Jugoslavije, u saradnji sa Jugoslovenskim fitopatološkim društvom, Jugoslovenskim entomološkim društvom i Jugoslovenskim društvom za proučavanje korova, organizovao je II kongres zaštite bilja Jugoslavije, održan od 25-29. oktobra 1982. u Vrnjačkoj Banji — dvadeset pet godina nakon I kongresa. Sve stručne i tehničke pripreme za rad Kongresa obezbijedilo je Društvo za zaštitu bilja SR Srbije.

Osnovna tema Kongresa bila je: uloga zaštite bilja u obezbjeđivanju hrane i proizvodnje sirovina za prehrambenu, drvnu, duvansku, tekstilnu i dr. industriju, zaštita šuma i čovjekove okoline.

Kongresu je prisustvovalo oko 900 učesnika, koji su, kroz 250 referata i diskusiju u plenumu i 6 sekcija, razmotrili cjelokupnu problematiku zaštite poljoprivrednog bilja i šuma.

Plenarni referati odnosili su se na ulogu zaštite bilja u proizvodnji hrane (prof. dr D. Šutić), odnosno u šumarstvu (prof. dr M. Androić), a zatim na nove strategije u zaštiti bilja i njihove praktične perspektive (dr G. Mathys, direktor OEPP, Pariz) i na biološku borbu (B. Hurpin, INRA, Pariz).

Radom u sekcijama obuhvaćene su sljedeće oblasti:

1. Bolesti i štetočine ratarskih kultura, povrći i cvijeća
2. Bolesti i štetočine voćaka i vinove loze
3. Korovi i njihovo suzbijanje
4. Bolesti, štetočine i korovi šumskog drveća
5. Pesticidi
6. Prognoze i ostali problemi u zaštiti bilja.

Na osnovu referata i rasprave koja je o njima vođena na Plenumu i u sekcijama (o čemu su voditelji sekcija podnijeli posebne izvještaje koje je Kongres usvojio), ocijenjeno je sadašnje stanje i ukazano na smjer daljeg razvoja i rada u zaštiti bilja. **T**

ocjene i smjernice sadržane su u zaključcima Kongresa, čiji nešto skraćeni tekst ovdje donosimo:

Od biljnih bolesti, štetočina i korova poljoprivredna i šumarska proizvodnja trpe svake godine značajne gubitke koji se procjenjuju na 20-25% vrijednosti ukupne biljne proizvodnje. Ove su štete 1981. god. za samu poljoprivredu procijenjene na preko 20 milijardi novih dinara, a njih je izazvalo oko 3000 štetnih organizama registrovanih u našoj zemlji. Veći broj štetnih organizama ugrožava i uskladištene poljoprivredne proizvode i drvo, čime se poništava dio truda i sredstava uloženi u njihovu proizvodnju.

Provođenje mjera zaštite bilja u proizvodnji nije uvijek i posvuda na potrebnoj razini. Mnoge preventivne mjere ne sprovode se u potrebnom opsegu, a neke su skoro sasvim zaboravljene. Ne vodi se dovoljno računa o onim agrotehničkim mjerama koje ograničavaju razvoj štetnih organizama, o zdravstvenom stanju sjemena i sadnog materijala, o uzgoju i selekciji sorata i hibrida otpornijih na štetne organizme i sličnim mjerama.

Posebni problem su sredstva za zaštitu bilja, budući da je hemijska metoda zaštite danas daleko najzastupljenija u našoj praksi te se na tim sredstvima najvećim dijelom zasnivaju osiguranje dosadašnjeg nivoa proizvodnje, njeno povećanje, stalnost i kvalitet.

Samo 1982. god. pomanjkanje pojedinih sredstava za zaštitu bilja u optimalnom roku izazvalo je goleme štete, npr. kod korova u pšenici, kukuruzu, soji, pirinču i drugim kulturama, od repine pipe i cercospore na šećernoj repi, nekih štetnika uljane repice, pojedinih nametnika voćaka i vinove loze, pa čak i od krompirove zlatice. Ne smije se dopustiti da poljoprivreda ostane bez odbrane u času napada štetnih organizama, niti da se umjesto provjerenih sredstava moraju koristiti neprovjerena, lošija i skuplja sredstva.

Zbog toga je potrebno na vrijeme osigurati prednost za uvoz repromaterijala potrebnog u proizvodnji sredstava za zaštitu bilja. Pri tom treba, saglasno društvenom dogovoru o politici razvoja agroindustrijskog kompleksa za period od 1981-85. god., voditi računa o uskom roku u kojem se ta sredstva moraju primijeniti. Prema podacima industrije, potrebno je za 1983. god. u tu svrhu 80 miliona dolara, od čega 10 miliona može osigurati sama industrija.

Ukoliko se ova finansijska sredstva ne bi osigurala pravovremeno, posljedice mogu biti katastrofalne i daleko premašiti ulaganja za osiguranje ovog repromaterijala, s obzirom na to što u sadašnjem stanju razvoja zamjena sredstava za zaštitu bilja koja se zasnivaju na uveznoj sirovini praktički nije ostvarljiva.

U minulom periodu industrija sredstava za zaštitu bilja nije postigla dovoljno rezultata u usaglašavanju programa proizvodnje i razvoju domaće sinteze i formulacija. U budućem periodu domaća industrija, uz pomoć nauke i poljoprivrede, a i podršku nadležnih organa u republikama, pokrajinama i Federaciji, treba učiniti napore da to stanje promjeni.

Sredstva za zaštitu bilja treba distribuirati u skladu sa potrebama i zahtjevima poljoprivrede i šumarstva jedinstveno za cijelu zemlju, a prema rasporedu i potrebi kultura. Politikom cijena stalno treba podsticati upotrebu najprikladnijih, najekonomičnijih i provjerenih sredstava za zaštitu bilja.

Provedba mjera zaštite bilja zadovoljava na društvenom sektoru gdje se u tome i postižu vrlo dobri rezultati i omogućuje uspješna proizvodnja. No i tu postoje rezerve u racionalizaciji zaštite bilja. Međutim, na individualnom sektoru još su uvijek visoki gubici od štetnih organizama zbog nedovoljne i nestručne primjene mjera zaštite bilja. Kako ovaj sektor zahvata 82% ukupnih obradivih površina, to se ovdje nalaze najveće rezerve za povećanje proizvodnje hrane i primjenu mjera zaštite bilja. Pored toga, nestručna primjena sredstava za zaštitu bilja na tom sektoru predstavlja veliku opasnost po izvođača, ali još veću za potrošača proizvoda i za okolinu.

Osnovni je razvoj takvog stanja na individualnom sektoru nedovoljno znanje poljoprivrednika u zaštiti bilja i nepostojanje mogućnosti korištenja stručnog kadra. Ne postoji organizovana služba kojoj bi osnovni zadatak bio upućivanje poljoprivrednika u stručnu provedbu mjera zaštite bilja, osim nekih iznimaka.

Stručnjaka za zaštitu bilja skoro uopšte nema u službama za kooperaciju kombinata i poljoprivrednih zadruga, a stručna služba za pomoć individualnom sektoru postoji u vrlo malom broju opština. U društvenom sektoru, međutim, posredno ili neposredno angažovano je preko 800 stručnjaka za zaštitu bilja.

Jedan od osnovnih elemenata unapređivanja zaštite bilja i zaštite šuma jeste izvještajno-prognozna služba, koja posljednjih godina vidno ali neravnomjerno napreduje. Nju treba i dalje, ali znatno brže, razvijati po načelu jedinstvenom za cijelu zemlju i uz bolju saradnju Republika i Pokrajina. Naročitu pažnju treba posvetiti napredovanju prognoznog dijela te službe. U daljnjem razvoju te službe postoje velike rezerve za racionalniju zaštitu bilja a time i proizvodnje.

Promet bilja i biljnih proizvoda koji stalno raste povećava opasnost od unošenja opasnih štetnih organizama. Karantinska služba u našoj zemlji do sada je dobro djelovala i spriječila unošenje mnogih od tih organizama. Stoga je u opštem interesu dalje

jačanje karantinske službe i obezbjeđenje strogo sprovođenja mjera predviđenih propisima.

U oblasti zaštite bilja postoje mnogi zakonski propisi koji uglavnom na zadovoljavajući način pokrivaju čitavu zemlju, no bilo bi potrebno u daljnjem periodu obezbijediti njihovo sprovođenje u punoj mjeri.

Obrazovanje proizvođača za zaštitu bilja valja početi u srednjem školovanju, gdje treba obrazovati i specijalizovani kadar sa srednjim obrazovanjem iz zaštite bilja i zaštite šuma. Stručnjake za zaštitu bilja treba i dalje obrazovati na posebnim odsjecima za zaštitu bilja poljoprivrednih fakulteta, a na šumarskim fakultetima prići formiranju zasebnih odsjeka za zaštitu šuma.

Osnovni rad na permanentnom obrazovanju stručnjaka za zaštitu bilja treba da bude redovan, svake godine, preko republičkih i pokrajinskih fakultetskih seminara iz zaštite bilja i jednog jugoslovenskog savjetovanja o primjeni sredstava za zaštitu bilja, što čini važnu kariku u brzom prenošenju novih rezultata i rješenja u poljoprivrednu praksu.

Konstatovano je da izdavačka aktivnost na području zaštite bilja zadovoljava. Nešto zaostaje izdavanje stručnih publikacija namjenjenih individualnom proizvođaču. Oba glasila Saveza: naučni časopis »Zaštita bilja«, te stručni časopis »Glasnik zaštite bilja« redovito izlaze, prvi već 33 a drugi 25 godina, te potpuno odgovaraju svojoj ulozi objavljivanja i popularizacije naučnih i stručnih dostignuća. Mnoštvo radova iz zaštite bilja objavljuje se u drugim poljoprivrednim časopisima, a na vrijeme su izdani i zbornici radova skupova u Kuparima, Poreču i Opatiji. Zaštita bilja kao struka nedovoljno je zastupljena u radio i TV emisijama, a u dnevnim novinama i revijskoj štampi povremeno izlaze i pogrešne informacije.

Položaj nauke u zaštiti bilja, slično kao i u drugim oblastima, organizovan je pretežno na načelu robne proizvodnje i kupoprodajnih odnosa. Posljedice su ovakvog stanja da se naučni rad jednim dijelom pretvorio u stručni rad, a da se forsiraju razvojna istraživanja na račun fundamentalnih pa i primjenjenih istraživanja. Takođe nije osigurana trajnost pojedinih istraživanja, čime je smanjena kreativnost i inovatorstvo. Nije ostvaren niti ravnomjerni razvoj pojedinih naučnih oblasti unutar zaštite bilja, a pogotovo ne objedinjavanje nauke na jugoslovenskom nivou.

I pored toga, današnji nivo zaštite bilja u praksi, prvenstveno društvenog sektora, uveliko je zasluga takođe rješenja i pomoći naše nauke, što je znatno doprinjelo da poljoprivredna proizvodnja bude i racionalnija i veća.

Uz primjenu dosadašnjih rezultata u nauci, potrebno je u daljem naučnom radu osnovno težište postaviti na slijedeće probleme:

- Proučavanje parazitne flore i štetne faune
- Istraživanje osnovnih načela prognozne službe
- Uvođenje usmjerene i integralne zaštite bilja
- Proučavanje otpornosti biljaka prema štetnim organizmima i sredstvima za zaštitu bilja
- Istraživanje prenošenja štetnih organizama sjemenom i sadnim materijalom
- Permanentno proučavanje uloge agrotehničkih mjera u zaštiti bilja
- Istraživanje cjelokupne naučne problematike vezane na proizvodnju i primjenu sredstava za zaštitu bilja
- Biološke mjere u zaštiti bilja
- Zemljišni paraziti i štetočine
- Proučavanje biološkog sistema i štetni organizam — biljke domaćini — ekološki uslovi.

Ova istraživanja zahtijevaju multidisciplinarni pristup, a posebno je značajno osigurati šire uključivanje fitopatologa, entomologa i fitofarmaceuta u timove selekcionera glavnih poljoprivrednih kultura, imajući u vidu da sadašnji broj ovog kadra nije dovoljan.

Treba istaći da uspjesi zaštite bilja često zavise od jedinstvenosti pristupa rješavanju pojedinih problema. U tom pogledu treba bolje povezati poljoprivredne proizvođače, proizvođače sredstava i aparata za zaštitu bilja, prometne organizacije, organe uprave, te stručne i naučne organizacije. Stoga bi valjalo da grupacije koje na razne načine rade u zaštiti bilja na saveznom, republičkom i pokrajinskom nivou bolje koordiniraju i objedine svoju djelatnost.

* * *

Može se s pravom reći da je Kongres, i po broju učesnika i podnijetih referata, a posebno po živoj raspravi o pojedinim pitanjima, dajući sliku problema i naših mogućnosti da ih rješavamo, ispunio svoju ulogu. Dobra organizacija Kongresa i prijatna sredina Vrnjačke Banje učinili su da su se učesnici Kongresa, i pored napregnutog programa, ugodno osjećali i našli mogućnosti da i u ličnim susretima razmjenjuju mišljenja o pitanjima koja ih interesuju.

Na kraju napomenimo da su na Kongresu dodijeljene povelje Saveza nekolicini starijih članova, te da je 25. oktobra održana i II redovna skupština Saveza društava za zaštitu bilja Jugoslavije. Na njoj su delegati republičkih i pokrajinskih društava, odnosno sekcija, za zaštitu bilja prihvatili izvještaj o radu Saveza i njegovih organa, usvojili program rada i izabrali novo predsjedništvo i ostale organe Saveza. Za novog predsjednika Saveza izabran je prof. dr Milan Maceljski.

Dr Milorad Mijušković